

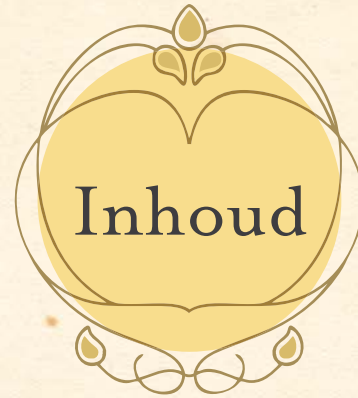
JE HEBT MEER BUREN DAN JE DENKT

Scholenkit SO

WWW.KOESTERBUREN.BE

PROVINCIE VLAAMS BRABANT

Koesterburen en MOS: samen werken aan meer biodiversiteit	3
Goed begonnen is half gewonnen: maak een plan van aanpak op maat	4
Stap voor stap naar meer biodiversiteit (8 stappen)	4
SENSIBILISEREN (MOS-STAP 3)	5
■ Maak kennis met de leefgebieden en de koesterburen van jouw gemeente	
■ Kies jouw totem en pak ermee uit	
■ Inspireer andere scholen, verenigingen en inwoners. En laat je inspireren.	
INVENTARISEREN (MOS-STAP 4)	8
■ Inventariseer de koesterburen op het schooldomein	
■ Check of er koesterburen in de buurt voorkomen	
■ Inspireer andere scholen, verenigingen en inwoners. En laat je inspireren.	
MAATREGELEN BEPALEN, PLANNEN EN UITVOEREN (MOS-STAP 5 EN MOS-STAP 6)	10
■ Ga mogelijke acties na en stel prioriteiten	
■ Voer de maatregelen een voor een uit	
TUSSENTIJD METEN - OPVOLGING: MONITORING (MOS-STAP 7)	11
■ Inventariseer de koesterburen op het schooldomein	
EVALUEREN EN BIJSTUREN - OPVOLGING: NAZORG (MOS-STAP 8)	11
■ Voorzie tijd voor nazorg	

COLOFON

Dit educatief draaiboek werd in oktober 2011 uitgegeven voor de Provincie Vlaams-Brabant.
Redactie en samenstelling: dienst leefmilieu, MOS Vlaams-Brabant
Vormgeving: informatiedienst / Druk: Drukkerij De Bie / 100 exemplaren
v.u. Marc Collier, provinciegriffier, Provincieplein 1, 3010 Leuven,
wettelijk depotnummer: D/2011/8495/17

KOESTERBUREN EN MOS: samen werken aan meer biodiversiteit

Sinds 2010 telt de provincie Vlaams-Brabant meer dan 100 koesterburen. Stuk voor stuk planten, dieren of zwammen die symbool staan voor de soortenrijkdom in onze provincie.

Deze rijkdom dreigt echter verloren te gaan. Hoog tijd om de handen in elkaar te slaan: de provinciale biodiversiteitscampagne 'Je hebt meer burens dan je denkt' is sinds het voorjaar van 2010 een feit.

Met deze campagne willen we tegen 2014 zo veel mogelijk mensen bewust maken van het belang van biodiversiteit en de koesterburen. Bovendien willen we samen met gemeenten, verenigingen en regionale landschappen, maar zeker ook met scholen werken aan meer biodiversiteit.

Voor MOS-scholen is er alvast een bijkomende inspiratiebron: de scholenkit. Samen met het MOS-praktijkboek en de themabundel 'Vergroening op school' zet de biokit je op weg naar meer biodiversiteit op school.

"We willen samen met gemeenten, verenigingen, scholen ... werken aan biodiversiteit".

Deze scholenkit bestaat uit:

- een handleiding
- tussenbladen van de verschillende leefgebieden
- koesterburen top 13-fiches
- maatregelenfiches: soorten- en leefgebiedenfiches
- een koesterburenposter van jouw gemeente
- een koesterschijf van jouw gemeente
- een schooltotemaffiche

Je hebt meer burens dan je denkt. Benieuwd naar de jouwe? Surf naar www.koesterburen.be en ontdek ze een voor een.

©Harvey van Diek - Buiten-Beeld

GOED BEGONNEN IS HALF GEWONNEN:

maak een plan van aanpak op maat

Een van de vijf MOS-criteria's is 'visie en planning'. Dankzij het MOS-stappenplan werk je systematisch en procesmatig aan je milieudoelstellingen. Meer info over de vijf MOS-criteria vind je in het praktijkboek of op www.milieuzorgopschool.be

Mogelijke acties

- Richt een koesterburenwerkgroep op met enthousiaste leerkrachten, leerlingen en directie. Maar nodig zeker ook ouders, onderhoudspersoneel en buurtbewoners uit. Samen werken aan meer biodiversiteit is ook op school een echte uitdaging.
- Er werken heel wat verenigingen rond natuur, biodiversiteit en natuur- en milieueducatie (NME). Misschien kan je iemand uitnodigen om samen met jullie na te denken? Surf naar www.koesterburen.be, klik door naar 'biodiversiteitsverhaal' en ontdek daar mogelijke partners.

Het stappenplan bestaat uit 8 stappen. Op de volgende pagina's gaan we dieper in op de laatste 6 stappen, van stap 3 tot en met stap 8. Welke educatieve en promotiematerialen reikt de koesterburencampagne je aan om samen te werken aan meer biodiversiteit op school en daarbuiten?

SENSIBILISEREN

SENSIBILISEREN (MOS-Stap 3)

Volgens Van Dale betekent sensibiliseren: (het publiek of een bepaalde groep) bewust maken, gevoelig maken, warm maken (voor iets).

Sensibiliseren doe je het hele proces door. Bij de start van jullie MOS-verhaal, maar ook daarna - tijdens de vele acties gespreid over schooljaren heen - probeer je de schoolbevolking bewust te maken van het biodiversiteitsverhaal.

©leps - Tinne Van den Bossche

MAAK KENNIS MET DE LEEFGEBIEDEN EN DE KOESTERBUREN VAN JOUW GEMEENTE

Elke gemeente is uniek. Sommige gemeenten zijn rijk aan bossen, andere bestaan grotendeels uit akkers met hagen en houtkanten en nog andere herbergen een rivier met valleigebied. De soortenrijkdom hangt af van de leefgebieden die er voorkomen. Elke gemeente heeft dus andere leefgebieden en andere koesterburen.

Ontdek ook jouw koesterburen:

- ✓ Maak gebruik van de **koesterschijf**

Dankzij de koesterschijf zie je in een oogopslag welke leefgebieden er voor jouw gemeente typisch zijn. En welke koesterburen er in die gebieden voorkomen. Daarnaast geeft de schijf ook per leefgebied aan welke andere soorten er mogelijk zijn.

De koesterschijf is ideaal om het belang van een leefgebied te duiden. Ga eens na in welk leefgebied de school ligt: en welke koesterburen kan je dus bij jullie vinden? Tot slot kan je de schijf gebruiken om een totem te kiezen.

- ✓ Hang de **koesterburenaffiche** op in de klas, de schoolgangen of de eetzaal

Informeer collega's, leerlingen en directie over de gemeentelijke koesterburen. Bovendien kan de school, in de voorziene witruimte eigen activiteiten rond biodiversiteit en de koesterburen aankondigen. Je vindt alle affiches op www.koesterburen.be, doorklikken naar campagnemateriaal > google.docs.

- ✓ Surf naar **www.koesterburen.be**

Op de koesterburenwebsite vind je heel wat informatie over alle koesterburen en de 12 leefgebieden.

INVENTARISEREN

INVENTARISEREN (MOS-Stap 4)

Volgens Van Dale betekent inventariseren: een of de inventaris opmaken van; een lijst opmaken van wat men aantreft, bv. van alle plantensoorten in een gebied.

Inventariseren doe je dan ook best aan het begin van het hele plannings- en MOSproces. Meten is weten of alleszins de start van weten: nu nog de verzamelde gegevens juist interpreteren en gieten in enkele conclusies en aanbevelingen. Om mee te nemen naar de volgende stap.

INVENTARISEER DE KOESTERBUREN OP HET SCHOOLDOMEIN

Wat leeft er allemaal op en rond het schooldomein? Zoek uit welke koesterburen jullie school allemaal herbergt.

Ontdek in welk leefgebied je school ligt:

✓ Zoek het schooldomein op, gebruik de **gemeentelijke leefgebiedenkaart**

Er zijn 12 mogelijke leefgebieden: ligt jouw school in stedelijk of verstedelijkt gebied (urban gebied), in parklandschap of te midden van akkers?

Zoek uit welke koesterburen er op het domein (kunnen) leven:

✓ Gebruik de **koesterschijf**

Nu je weet in welk leefgebied het schooldomein ligt, kom je heel snel te weten welke koesterburen er kunnen voorkomen. Neem de koesterschijf en zoek het leefgebied op. In een beweging ken je ook de mogelijke koesterburen (zie ook eerder).

✓ Surf naar **www.waarnemingen.be**

Op deze website vind je meer verspreidingsgegevens van heel wat koesterburen

✓ Onderneem zelf actie: inventariseer je koesterbuur dankzij de **soortenfiches**

De biokit bevat een soortenfiche per koesterbuur. Naast onder meer algemene infor-

matie, mogelijke maatregelen en lopende initiatieven vind je er ook tips om te inventariseren. Ga naar 'Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden' en zet een inventarisatie op poten. De resultaten kan je ingeven op www.waarnemingen.be (zie eerder).

CHECK OF ER KOESTER- BUREN IN DE BUURT VOORKOMEN

Misschien vind je niet direct (sporen van) koesterburen op het schooldomein, maar wil je toch voor een koesterbuur actie ondernemen? Kijk dan of er in de buurt kansen liggen: welke koesterburen komen er voor? Is het schooldomein een potentieel leefgebied voor de koesterbuur? En zijn verbindingen tussen bestaande vindplaatsen en het schooldomein mogelijk?

Kijk ook over de schoolmuren:

✓ Surf naar **www.waarnemingen.be**.

Op deze website vind je meer verspreidingsgegevens van heel wat koesterburen.

✓ Neem **contact** op:

met de lokale afdeling van een natuur- of bosvereniging, het regionaal landschap of de gemeentelijke milieudienst. Surf naar www.koesterburen.be, klik door naar 'biodiversiteitsverhaal' en ontdek daar mogelijke partners.

TERREINACTIES

MAATREGELEN BE- PALEN, PLANNEN EN UITVOEREN (MOS-Stap 5 en 6)

En nu actie! Terreinacties zorgen ervoor dat de koesterburen effectief meer kansen krijgen. Ook hier ga je best systematisch te werk.

GA MOGELIJKE ACTIES NA EN STEL PRIORITEITEN

Welke acties kan je ten voordele van een bepaalde koesterbuur nemen? En welke maatregelen zijn er bij jou op school haalbaar?

Informeer je grondig:

✓ Krijg een snelle indruk van mogelijke leefgebiedenacties dankzij de **tussenbladen**

Perleefgebied is een tussenblad waarop je heel wat inspiratie vind voor mogelijke terreinacties.

✓ Gebruik de **koesterburen top 13-fiches**

Behoort de gekozen koesterbuur tot de top 13 van koesterburen? Deze top 13 is de lijst van populairste koesterburen in de gemeenten met zowel basis- als secundaire scholen.

Voor elke soort uit die top 13 heb je heb je een fiche met een overzichtstekening van de mogelijke acties op school en daarbuiten. Verder geven ze je inspiratie voor in de les.

✓ Raadpleeg de **soortenfiches**

De soortenfiches geven jou heel wat infor-

matie over de koesterburen. Ook geven ze een overzicht van mogelijke maatregelen: zowel landschaps-, habitat- als soortgericht.

✓ Raadpleeg de **soortenfiches**

De soortenfiches geven jou heel wat informatie over de koesterburen. Ook geven ze een overzicht van mogelijke maatregelen: zowel landschaps-, habitat- als soortgericht.

✓ Verzamel zelf ideeën, info en beeldmateriaal met en op de **schooltotemaffiche**

zie ook -> **Sensibiliseren** (MOS-Stap 3) p.6

VOER DE MAATREGELEN EEN VOOR EEN UIT

Plan alle acties mooi op voorhand. Sommige maatregelen vragen heel wat voorbereidingen zowel administratief als technisch. Sommige acties voer je beter uit in het voor- of najaar, terwijl andere werken zomer of in de winter.

Informeer je grondig:

✓ Raadpleeg de **leefgebiedenfiches**

De leefgebiedenfiches gaan dieper in op de maatregelen, de technische voorwaarden en de timing.

✓ Neem een **expert** onder de arm

Wordt het je toch allemaal wat te veel? Ga dan te rade bij een expert voor de lokale natuur- of bosvereniging of bij het regionaal landschap. Je MOS-begeleider helpt je ook waar mogelijk

TUSSENTIJDEN MET OPVOLGING: MONITORING (MOS-Stap 7)

Hoe weet je nu of je goed bezig bent? Hebben de maatregelen effect of missen ze net hun doel? Het schooldomein regelmatig inventariseren, is de boodschap. Let wel: de natuur heeft vaak wat tijd nodig. Panikeer dus niet als er niet onmiddellijk meer exemplaren van een koesterbuur voorkomen.

INVENTARISEER DE KOESTERBUREN OP HET SCHOOLDOMEIN

✓ Gebruik de **soortenfiches**

zie ook -> **Inventariseren** (MOS-Stap 4) p.8

EVALUEREN EN BIJ- STUREN OPVOL- GING: NAZORG (MOS-Stap 8)

Jullie hebben al een heel proces doorlopen. Dankzij de tussentijdse metingen kan je zien of al het werk zijn effect heeft. Geef de natuur wat tijd. Beslis dus zeker niet overhaast dat bepaalde acties niet hebben gewerkt.

VOORZIE TIJD VOOR NAZORG

✓ Raadpleeg de **leefgebiedenfiches**

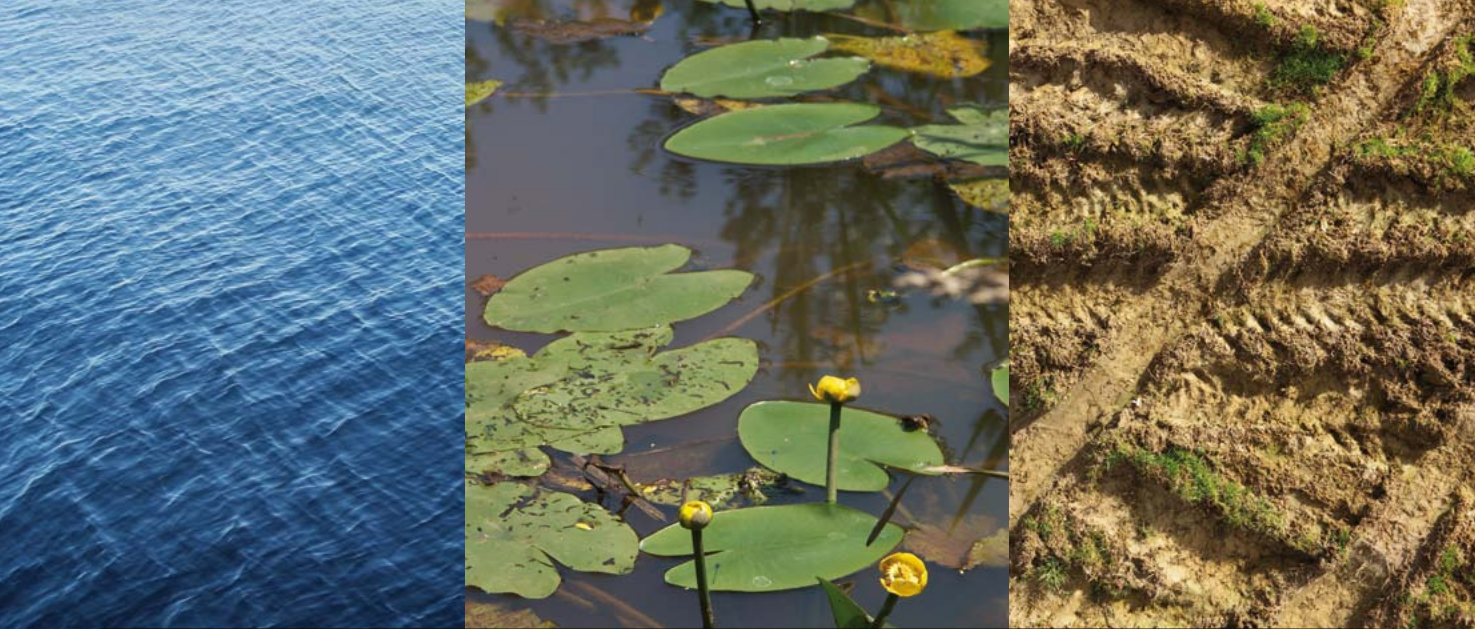
zie ook -> **Maatregelen bepalen, plannen en uitvoeren** (MOS-Stap 5 en MOS-Stap 6) p.9

Soortenfiche

Top 13 fiche: Huiszwaluw

Info

Provincie Vlaams-Brabant
dienst leefmilieu
tel. 016-26 72 36 of 76
fax. 016-26 72 61
mos.secundair@vlaamsbrabant.be

Jean-Pol Olbrechts, gedeputeerde voor leefmilieu
tel. 016-26 70 22
jean-pol.olbrechts@vlaamsbrabant.be

www.vlaamsbrabant.be
www.koesterburen.be
www.milieu Zorg op School.be

